

Výsledek státního rozpočtu musíme číst poctivě. Tedy bez peněžních toků mezi ČR a EU

Veřejnou debatu na začátku letošního roku rozčeřil výsledek hospodaření státního rozpočtu za rok 2025. Zatímco headlinovým se stal schodek ve výši bezmála 291 miliard korun, skutečně relevantním číslem byl deficit přibližně o 40 miliard nižší. Rozhodující totiž není hotovostní saldo, které bývá často zkreslené o řadu významných položek. Jak tedy hodnotit hospodaření státu?

Začátek každého nového roku se nese v duchu napjatého očekávání, jak vlastně stát v tom roce právě skončeném hospodařil. Média, odborná i laická veřejnost čekají na onu tiskovou konferenci ministra či ministryně financí, kde Čechům a Češkám oznámí, zda se podařilo plánované rozpočtové saldo splnit, či dokonce zlepšit, nebo jsme naopak zafali sekeru výdše, než jsme si původně mysleli.

A v tu chvíli velice záleží, na který výsledek je od prvopočátku kladen důraz. Ministerstvo totiž vždy (a to každý měsíc, nikoli pouze za celý rok) zveřejňuje výsledky dva. Jeden hovoří o ryze hotovostním saldu, zatímco druhý o saldu bez zohlednění příjmů a výdajů souvisejících s projekty financovanými z rozpočtů Evropské unie.

Vládnoucí politická reprezentace zpravidla zdůrazňuje ten výsledek, který se jí více hodí pro sklizeň politických bodů. Dopadne-li tedy rozpočet lépe s penězi z EU, vypichne se tento výsledek, dopadne-li lépe bez peněz z EU, „natluče“ se všem do hlav výsledek tento. Ne vždy ale platí, že saldo, které se politicky více hodí, je to, které znamená nižší schodek (případně vyšší přebytek). Někdy se hodí zdůrazňovat bilance horší, protože stávající vládnoucí garnitura chce vykreslit v co nejhorších barvách garnituru předchozí.

Nesmíme slepě počítat s penězi z EU

Důležité je tedy jasně a autoritativně říci, že v okamžiku zveřejnění hospodaření státního rozpočtu je jediné poctivé číslo to, které odhlíží od peněžních toků mezi státním rozpočtem a rozpočty EU. Může se totiž stát (a zpravidla se stává), že mezi příjmy peněz z EU na financování projektů placených z evropských rozpočtů a výdajů z českého státního rozpočtu na předfinancování těchto projektů existuje časový nesoulad.

Jinými slovy neměli bychom se nechat zmást tím, že nám Evropská komise nestihla do konce roku poslat všechny peníze, z nichž jsou hrazeny projekty, na které nám EU tyto peníze poskytuje. Z hlediska hospodaření vlády je úplně jedno, zda evropské peníze na projekty roku 2025 dorazí ještě před koncem roku 2025, nebo až třeba na začátku roku 2026 nebo později.

Akualizace výsledku v praxi

Zde se dostáváme do sféry takzvané aktualizace výsledku hospodaření státního rozpočtu. Tedy přiřazení peněžních toků do toho období, se kterým věcně souvisí. Pokud tedy evropské peníze na projekty roku 2025 dorazí například až v prvním čtvrtletí roku 2026, hotovostně sice budou patřit do roku 2026, akruálně (protože věcně) budou zařazeny do výsledku roku 2025.

Akualizace rozpočtu se ale provádí i u jiných položek než peníze z EU. Typickým reprezentantem je například inkaso daně z příjmů právnických osob. V průběhu roku totiž stát inkasuje zálohy na tuto daň, což ovlivňuje hotovostní rozpočtové saldo, ale teprve v polovině roku následujícího (tedy například 2026) se na základě daňových příznání a doplacení doplatek či vrácení přeplatků dozvíme, jaká skutečná daňová povinnost firem se vztahovala k roku 2025. Technicky vzato se stále nacházíme v období, kdy hospodaření státního rozpočtu za rok 2025 není uzavřeno.

Vedle toho je nutné zdůraznit, že výsledkem s nejvyšší důležitostí z hlediska hospodaření veřejných rozpočtů je až aktualizovaná bilance příjmů a výdajů státního rozpočtu, státních fondů, veřejných zdravotních pojišťoven, obcí, měst, krajů a dalších tisíců entit, které souhrnně nazýváme sektor vládních institucí. Ostatně Národní rozpočtová rada vydala v roce 2023 edukační materiál Průvodce světem deficitů veřejných rozpočtů, kde jsou všechny zmíněné nuance důkladně (a snad i srozumitelně) vysvětleny.

Petr Musil

Absolvoval Ekonomicko-správní fakultu Masarykovy univerzity v Brně, kde dále působil jako odborný asistent a v roce 2007 obhájil svou disertační práci. Mezi jeho další působiště patřily Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky při ESF MU v Brně nebo Bankovní institut vysoká škola, kde mezi lety 2014 a 2016 vedl katedru financí a ekonomie. Nyní působí jako odborný asistent katedry mezinárodního obchodu na Metropolitní univerzitě Praha. Do Národní rozpočtové rady jej Poslanecká sněmovna zvolila v listopadu 2022.